

NEMZETGAZDASÁGI
MINISZTERIUM

A területi kohézió jövője és a kapcsolódó uniós aktualitások

Móricz Ádám

területfejlesztési referens

ETT Műhely

Esztergom, 2017. március 7.

I.

Mi a területi kohézió és miért foglalkozunk vele?

Az uniós „területi politika” fejlődésének állomásai

Már a Római Szerződésben (1957) is megjelenik a gazdasági és társadalmi kohézió igénye:

- A tagállamok „megerősítik **gazdaságaik egységét** és biztosítják azok harmonikus fejlődését **a régiók között fennálló különbségek csökkentésével**, a kevésbé kedvező helyzetűek elmaradásának a csökkentésével”.

Regionális politika kialakulása:

- közös piac -> belső piac -> egységes piac
- bővítéseket (1973, 1981, 1986) követően kiéleződő területi különbségek
- Európai Regionális Fejlesztési Alap megszületése (1975)
- gazdasági és társadalmi kohézió elsődleges joganyagba kerül: Egységes Európai Okmány (1986)

Kohéziós politika (Maastrichti Szerződés, 1993)

- gazdasági és társadalmi kohézió tovább erősödik

Hogyan tervezze meg az unió a területi fejlődését?

A területi kohéziós szakpolitika megszületése

Előzménye két nemzeti tervezési rendszer

a **francia** területi irányítási rendszer („aménagement du territoire”):
központi tervezés, programszintű végrehajtás,
pénzügyi tervek és projektek menedzsmentje

a **német-holland** területrendezés és területi tervezés („Raumordnung, Raumplanung”):
integrált területfelhasználás tervezése,
szabályozási tervek készítése

Az uniós szintű területfejlesztés úttörője: **Jacques Delors** (1985-1995)

DE! Szabályozási, területhasznosítás szintű EU-s beleszólást nem akartak a tagállamok

Uniós hatáskörök közé sem került (pl. Maastricht, Lisszabon)

Területi kohézió

A területi kohézió jelentősége, értelmezése

Lisszaboni szerződés (2009) óta a területi kohézió a kohéziós politika harmadik pillérje a gazdasági és a szociális kohézió mellett.

- az uniós intézményeknek továbbra sincs területi kohézióhoz kapcsolódó önálló jogkörük.
- a területi kohézió az uniós szintű területi tervezést, területrendezést jelenti/helyettesíti.

Fogalmi „zűrzavar”:

- előbb kezdte el használni a politika, mint a tudomány -> nincs szakmai konszenzus
- politikai szinten „szándékosan” nincs definiálva
- néhány értelmezés:
 - Lisszaboni Szerződés: „Átfogó harmonikus fejlődésének előmozdítása érdekében az Unió úgy alakítja és folytatja tevékenységét, hogy az **a gazdasági, társadalmi és területi kohézió erősítését** eredményezze. Az Unió különösen a különböző régiók fejlettségi szintje közötti egyenlőtlenségek és a legkedvezőtlenebb helyzetű régiók lemaradásának csökkentésére törekszik. (...)”
 - Területi Agenda 2020: „előmozdítani a **konvergenciát a fejlettebb és a kevésbé fejlett térségek között**”
 - Zöld Könyv: „a **sokféleséget az egész EU fenntartható fejlődését támogató tényleges erőforrásává formálni**”
 - 5. Kohéziós Jelentés (2010): „a területi kohézió megerősíti **a szolgáltatásokhoz való hozzáférés, a fenntartható fejlődés, a funkcionális földrajz és a területi elemzés jelentőségét**”
 - A 6. Kohéziós Jelentés (2014) a **Lisszaboni Szerződésben foglalt összes célkitűzés (!)** tartalmával azonosítja

A területi kohézió értelmezése

A területi kohézió egy olyan cél, amelynek eredménye a harmonikus, kiegyenlített társadalmi, gazdasági, környezeti, területi fejlődés.

- Alapeleme a **területi alapú („place-based”) szemlélet** és a decentralizáció
- Figyelembe veszi az egyes **térségek közötti és a térségen belüli különbségeket**, valamint azok kapacitásait és **fejlődési potenciáljait**.
- Ösztönzi a **területek belső erőforrásainak feltárását**, fenntarthatóságuk megteremtését, a versenyképesség feltételeinek kialakítását és további biztosítását, a **területi együttműködések**et.

Önálló tématerületei, szempontjai:

- A területi szemléletnek valamennyi ágazati szakpolitikát át kell hatnia.
 - Területi kohézió, mint harmadik horizontális célkitűzés (?)
 - Területi hatások vizsgálata: Az ágazati fejlesztések gazdaságra, foglalkoztatásra, élet- és környezetminőségre, elérhetőségre, valamint infrastrukturális ellátottságra gyakorolt hatásai összességében pozitívak legyenek térségi szinten.
- Átfogó és integrált területi tervezés
 - Területi szinergia: A fejlesztések területi szinergiája érdekében egy adott fejlesztés más térségi fejlesztésekkel való harmonikus kapcsolatának biztosítása.
- A hátrányos földrajzi adottságok figyelembevétele a támogatási politikában

A területi kohéziót megalapozó uniós dokumentumok

Európai Területfejlesztési Perspektívák (1999)

- uniós hatáskör híján a Tanácsban indult meg kormányközi alapon a területfejlesztési koncepció alkotás
- EU15-re vonatkozott
- orientációs jellegű, nem jelentett kötelezettséget
- integrált szemlélet, minden területi fejlődésre ható tevékenységet lefedett
- közvetlen eredmény: ESPON program elindítása

Kohéziós jelentések (1996), 2001, 2004, 2007, 2010, 2014

- Az Európai Bizottság „érdekeltségét” mutatják.

Területi Agenda (2007)

- A területi szempontok érvényre juttatása a különböző szakpolitikákban
- Területi problémák azonosítása az uniós fejlesztési prioritások megfogalmazása érdekében kezelési intézkedéseket.

Zöld Könyv a Területi Kohézióról (2008)

- Fókuszba kerülnek a hátrányos földrajzi adottsággal rendelkező térségek („lobbi”)

Területi Agenda 2020 (TA2020)

Az Európai Unió Területi Agendája 2020

Egy sokszínű régiókból álló, befogadó, intelligens és fenntartható Európa felé

a területi tervezésért és területfejlesztésért felelős miniszterek
2011. május 19-én, Gödöllőn tartott informális ülésén született megállapodás

HU

Jelentősége:

- **magyar elnökség alatt** fogadták el (2011)
- A területi dimenzió politikai szintre került, **területi elv felértékelődését** jelentette.

Területi prioritások:

- Többközpontú és kiegyensúlyozott területfejlesztés;
- Integrált város- és térségfejlesztés;
- **Határon átnyúló és transznacionális funkcionális régiók területi integrációja a globális versenyképesség elérése érdekében;**
- Helyi gazdaságokon alapuló régiók versenyképességének növelése;
- Egyének, közösségek és vállalkozások hozzáférése javítása (elérhetőség);
- Ökológiai, természeti és kulturális értékek kezelése.

Uniós intézmények a területi kohéziós szakpolitikában

Informális fórumok a soros elnökségek szervezésében

- Területfejlesztésért felelős miniszterek fóruma
- Területfejlesztésért felelős középvezetői (DG) találkozók
- Területi Kohéziós Kapcsolattartó Pontok Hálózata és Városfejlesztési Csoport

Tanács

- Uniós kompetencia híján nincs önálló tanácsi formáció sem!
- Területi kohéziót érintő ügyek jellemző „útja”: SMWP -> COREPER -> ÁÜT

Európai Bizottság (DG REGIO)

- Területi Kohéziós és Városi Ügyek Szakértői Csoport (EGTCUM)

Európai Parlament

- EP REGI Bizottság

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság és Régiók Bizottsága

- véleményeznek

II.

Az EU soros elnökségeinek területi kohézióhoz kapcsolódó eredményei

Luxemburgi elnökség (2015. július-december)

Területi kohézióhoz kapcsolódó célkitűzések:

- (1) Területi kohézió érvényesítésének tapasztalatai összegyűjtése
- (2) Területi scenáriók és jövőképek
- (3) Határon átnyúló együttműködések jogi akadályainak felmérése

Eredmények, következtetések:

- **TA2020 félidei felülvizsgálata:** a célokon változtatni nem szükséges
- **referenciadokumentum** készült a területi kohéziót érintő **operatív és gyakorlati feladatokról**
- **területi scenáriók és európai jövőkép alkotásának megindítása** a kohéziós politika jövőjének megalapozásához (azóta önálló ESPON projekt)
- a **migrációs kérdés** ESB alapokból történő kezelésének lehetősége (HU tiltakozás ellenére bent maradt)
- munkacsoport felállítása a **határon átnyúló együttműködési projektek megvalósításának jogi akadályainak leküzdésére**

LU PRES öröksége

Munkacsoport a határon átnyúló együttműködések jogi akadályainak megoldására

FR és a LU elnökség kezdeményezésére kezdődött el a közös munka

- A munkafolyamat az Európai Bizottság „CBC Review” tevékenységéhez igazodik.
- résztvevők: Európai Bizottság, Európai Parlament, Régiók Bizottsága, Európai Beruházási Bank, tagállamok
- Magyar részről a KKM és a CESCO aktívan részt vett.

Célok:

- a határon átnyúló és transznacionális együttműködések jogi akadályainak felmérése
- a működő jogi és pénzügyi eszközök feltérképezése
- megoldási javaslatok kidolgozása a jogi akadályok elhárítására

Státusz:

- 4 munkacsoport-ülés: 2016. júl. 5., szept. 29., dec. 14., 2017. feb. 16.
- Záró jelentést a 2017. áprilisi DG ülésen mutatják be.

Várható eredmény:

- 3 megoldási javaslatból álló csomag, amelyet az Európai Bizottság figyelembe vehet a 2020 utáni jogszabályok tervezésénél

LU PRES öröksége

Határon átnyúló jogi problémák - megoldási javaslatok

1. Új jogi eszköz koncepciója: „European Cross-Border Convention”

- A határon átnyúló projektek esetében egyedi jogharmonizációra nyílna lehetőség: az egyik országban működő partner a másik állam jogát használhatná.
- Csak az adott határon átnyúló tevékenységre (projektre) vonatkozna, annak működéséig.
- Az engedélyezési és egyéb eljárásokat egyszerűsítene.
- Önkéntesen alkalmazható.
- Nem cél új nemzeti keretjogszabály megalkotása (mint pl. ETT törvény), az eszköz alkalmazását eseti alapon hatósági döntéssel lehetne jóváhagyni.

2. Többszintű együttműködési folyamat a határon átnyúló akadályok leküzdésére

- Nemzeti szinten: kormányzati koordináció és összhang teremtése, kormányközi egyezmények
- CBC szinten: helyi hatóságok, szereplők együttműködése az információ és koordináció hiányából fakadó akadályok leküzdésére

3. Európai szakértői hálózat

- MOT, CESCO, Nordic Council, AEBR stb szervezetek bázisán
- tapasztalatok és jó gyakorlatok terjesztése, uniós szint segítése

Területi kohézióhoz kapcsolódó célkitűzések:

- (1) Az EU területi jövőképe, területi scenáriók
- (2) „Better Regulation” lehetőségei a határon átnyúló együttműködésekben
- (3) Területi hatásvizsgálatok szerepe a területi tervezésben
- (4) Klímaadaptáció és területfejlesztés
- (5) Városfejlesztés új irányainak felmérése, meghatározása

Eredmények, következtetések:

- a területi jövőképekkel, határon átnyúló együttműködésekkel kapcsolatos szakértői munka folytatása (munkacsoporti találkozók, érintett intézmények együttműködése).
- javaslat az uniós intézmények felé **területi hatásértékelés** elvégzésére a jogalkotás során (digitális egységes piac, belső piac, foglalkoztatás, környezetvédelem, új migrációs politika)
- a **klímaváltozáshoz való alkalmazkodás elősegítése a területi kohézió** eszközeivel.
- (Városfejlesztés vonatkozásában fontos eredmény volt az unió **Városi Agendájának** elfogadása.)

Területi kohézióhoz kapcsolódó célkitűzések:

- (1) Többközpontú fejlődés és a területi együttműködések
- (2) Klímaadaptáció és a települési életminőség

Eredmények, következtetések:

- a **területi együttműködések szerepének felértékelése** a többközpontú területi fejlődés elérésében
- a **klímaváltozáshoz való alkalmazkodás** elősegítése a területi kohézió eszközeivel
- javaslat **munkacsoport felállítására a klímaváltozás területi kohézióra és a települési életminőségre** gyakorolt negatív hatásai elleni fellépés érdekében
- **területfejlesztés és területi kohézió közötti kapcsolat erősítése**, a zöld infrastruktúrák szerepének erősítése

Területi kohézióhoz kapcsolódó fő célkitűzés:

Különleges földrajzi adottságokkal rendelkező területek fenntartható fejlődésének kihívásai és lehetőségei

(szigetek, hegyvidékek, ritkán lakott területek, tengerpartok)

Várt eredmények, következtetések:

- az **elérhetőség**, mint területi fejlettséget befolyásoló földrajzi tényező szerepének feltárása
- a szigetjellegű területek földrajzi problémáinak megértése
- javasolt **szakpolitikai megoldások a különleges földrajzi adottságokkal rendelkező területek** problémáinak kezelésére
- a földrajzi hátrányok előnyökké formálásának lehetőségei

III.

Az Európai Bizottság egyes területi kohéziót érintő kezdeményezései

CBC Felülvizsgálat

Az Európai Bizottság által indított átfogó értékelési folyamat („CBC Review”)

Célja:

- a határon átnyúló kapcsolatok, együttműködések szerepének, jelentőségének, megítélésének felmérése
- résztvevők: állampolgárok, határ menti ügyekben érintett gazdasági szereplők, intézmények

Státusz:

- Előzménye egy határszakaszokra fókuszáló EUROBAROMETER felmérés (2015. szept.).
- EB online társadalmi konzultáció (2015. szept. 21. – dec. 21.)
Kérdések a határok egyedi felfogására, megélésére vonatkoztak (pl. közlekedés, lakóhelyválasztás stb).
- EB saját elemzéseket, belső és kisserződött tanulmányokat is készített, valamint 4 workshopot is szerveztek.
- EB jelentése 2017. szeptemberben jelenik meg.

Várható eredmény:

- A tapasztalatokat pozitívan, előremutatón összegző dokumentum(ok), amely a határon átnyúló együttműködési munkacsoport eredményeit (pl. European Cross-Border Convention) is magában foglalja

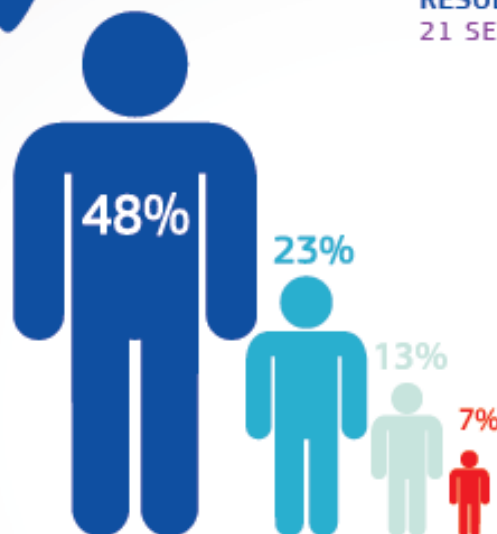
**623
REPLIES**

84% Are resident of/based in a border region *

OVERCOMING OBSTACLES IN BORDER REGIONS

RESULTS OF THE ONLINE PUBLIC CONSULTATION
21 SEPTEMBER - 21 DECEMBER 2015

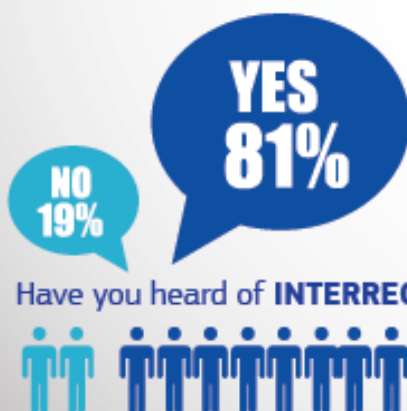
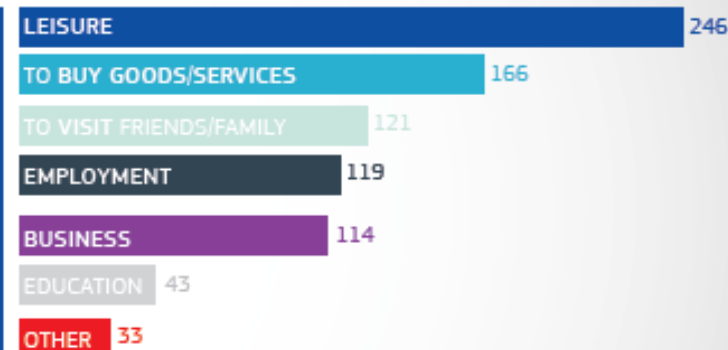
PROFILE OF RESPONDENT

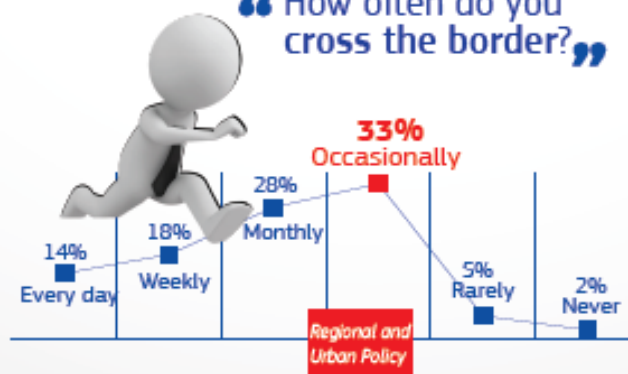
* For individuals and businesses

PURPOSE

FOR CROSSING THE BORDER

“How often do you cross the border?”

PERCEPTION OF THE BORDER

„INTERREG programok jövője”

Az Európai Bizottság és az INTERACT III program által indított szakmai konzultáció sorozat az INTERREG programok jövőjéről

Célja:

- az INTERREG (ETE és kiemelten transznacionális) programok végrehajtási tapasztalatainak értékelése
- párbeszéd az európai területi együttműködési programok jövőjéről

Fókuszban:

- ETE programok célja, struktúrája, egyedi, területi problémák kezelésének lehetőségei
- Adminisztráció csökkentése, kommunikáció fejlesztése

Státusz:

- 4 műhelybeszélgetés: 2016. máj. 17-18., nov. 8-9., dec. 6., 2017. feb. 28.
- Összegző jelentés 2017-ben elkészül.

Várható eredmény:

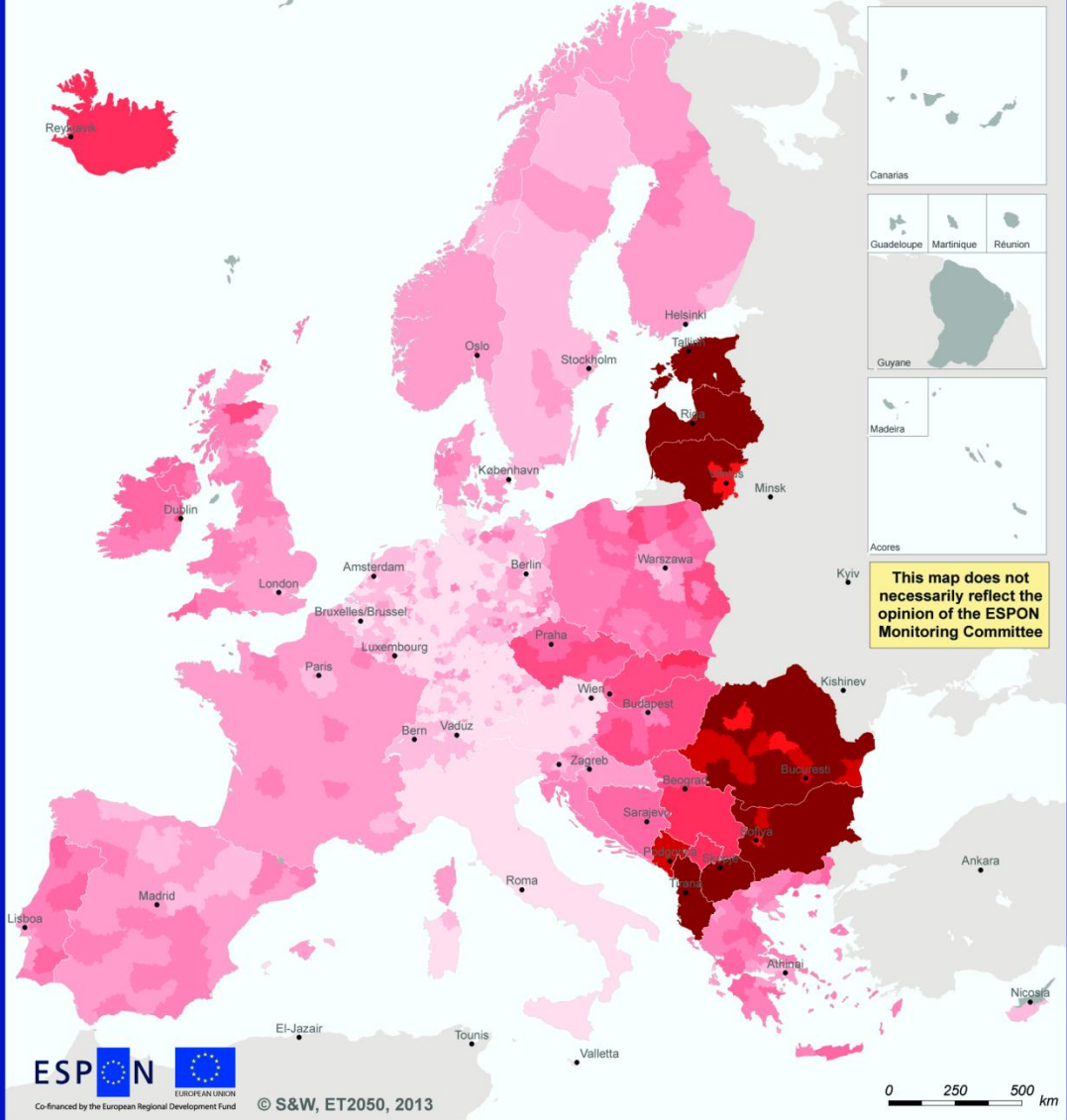
- Javaslatokat, szempontokat összegző orientációs dokumentum, amely a 2020 utáni ETE programokkal kapcsolatos uniós tervek és a programok elkészítése során figyelembe vehető.

Az **ESPON 2020** („*Európai Megfigyelő Hálózat a Területi Fejlődésért és Kohézióért*”) Program a területfejlesztéshez, területi kohézióhoz és más szakpolitikákhoz kapcsolódó stratégiák, programok alátámasztása érdekében

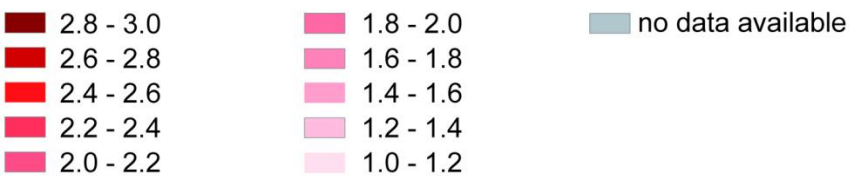
- területi tények, folyamatok feltárását és
- európai területi trendek, perspektívák és politikai hatások elemzését végzi
- kutatóhálózatok támogatásán keresztül.

Az ESPON program fő tevékenységei:

1. Alkalmazott kutatási projektek
2. Célzott elemzések elkészítése
3. Területi tervezés eszköztárának fejlesztése
4. Területi tények, következtetések terjesztése

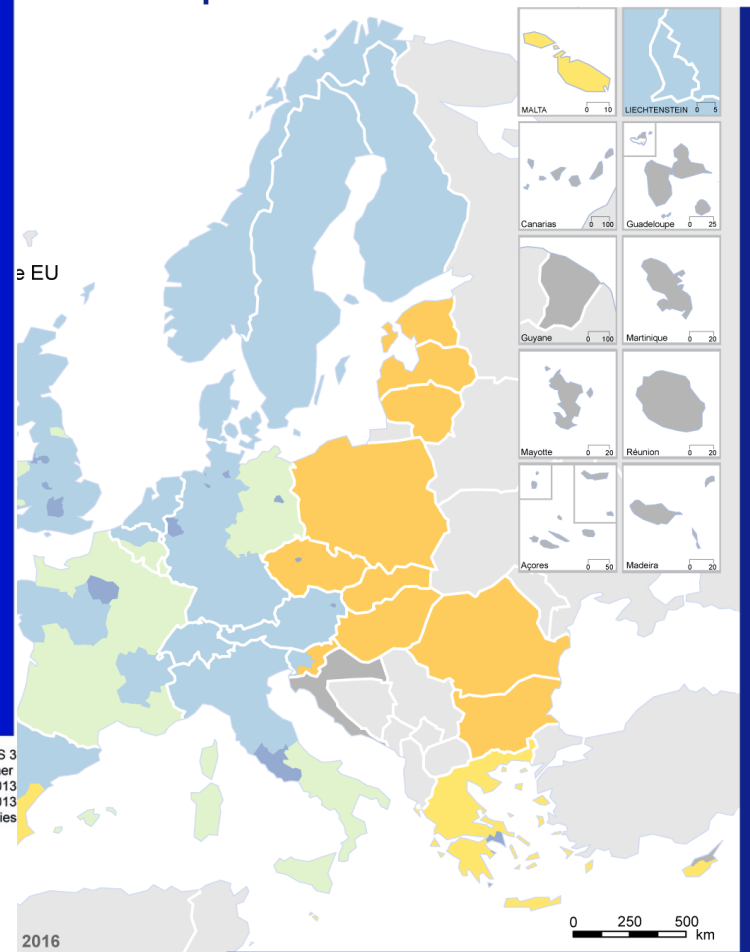

**Mean annual change in GDP per capita (%),
2011 - 2051**

Regional level: NUTS 3
Source: Spiekermann and Wegener
Urban and Regional Research (S&W), 2013
Origin of data: SASI Model, 2013
© EuroGeographics Association for administrative boundaries

territorial cooperation

Regional level: NUTS 3 (2010)
Source: ESPON EGTC, 2016
Origin of data: ESPON TERCO, 2012
© UMS RIATE for administrative boundaries

Menetrend (?)

Soros elnökségek	
Észt elnökség	2017. II. félév
Bolgár elnökség	2018. I. félév
Osztrák elnökség	2018. II. félév
<i>Területi Agenda 2020+</i>	<i>??? 2018-2020 ???</i>
Európai Bizottsághoz kapcsolódó események	
„Fehér Könyv Európa jövőjéről”	2017. március
Kohéziós Fórum	2017. június (Brüsszel)
7. Kohéziós Jelentés megjelenése	2017. ősz
Régiók és Városok Európai Hete („Open Days”)	2017. október 9-12.
Városok Fóruma	2017. december (Rotterdam)
<i>Többéves pénzügyi keretre vonatkozó javaslat</i>	<i>??? 2018 ???</i>
<i>Kohéziós politikai jogszabály-tervezetek</i>	

Milyen kihívásokkal nézünk szembe?

Változás kezdődött a lisszaboni folyamattal (2000-től kezdődően)

- A strukturális és a kohéziós alapok „elvesztik önállóságukat”
- A területiség gyengülése napjainkban:
 - **EU2020 stratégia és a tematikus koncentráció területileg „vakok”**
 - integrált területi eszközök (pl. ITI, CLLD) relatív népszerűtlensége
 - a **szolidaritás helyett a gazdaságfejlesztés, munkahelyteremtés és versenyképesség** fontosabb
 - régiók szerepét a **nemzeti (országok felzárkóztatása)** és a **városi szint** veszi át, a regionális/területi különbségek mérséklése nemzeti felelősségbe megy át

A 2020 utáni uniós támogatáspolitikai lehetőségek és feltételek még nem ismertek, a folyamat előrehaladását számos kihívás lassítja:

- **Brexit**
- **Migráció** és politikai következményei
- **Juncker-csomag és „Fehér könyv”** területi következményei, további hangsúlyeltolódások a területi alapú forráselosztás kárára:
 - *ágazati, nagyprojektek felértékelődése???*
 - *közvetlen költségvetési támogatások???*
 - *városok szerepének erősödése???*

Köszönöm a figyelmet!

Móricz Ádám

területfejlesztési referens

NEMZETGAZDASÁGI MINISZTERIUM

Gazdaságtervezésért és Versenyképességért Felelős Helyettes Államtitkárság

Területfejlesztési Tervezési Főosztály

E-mail: adam.moricz@ngm.gov.hu